

POŠTARINA PLAČANA V GOTOVINI

ZVONČEK

LIST S PODOBAMI ZA SLOVENSKO MLADINO

Vsebina.

1. <i>E. Gangl: Zima na vasi.</i> Pesem	73
2. <i>Sava Radič-Mirt: Pod Semeničem.</i> Pesem	74
3. <i>Jos. Vandot: Kocljeva osveta.</i> Planinska pripovedka	75
4. <i>A. Potočnik: Ljubljana.</i> Poučni spis z dvema podobama	80
5. <i>Damjan: Poldne.</i> Pesem	82
6. <i>Nuša Rapétova: Prisega.</i> Prizor za narodni praznik	83
7. <i>Marija Lamutova: Petričev Andrejc.</i> Povest	85
8. <i>Fr. Rojec: Dobro jutro!</i> Pesem s podobo	87
9. <i>Josip Jeras: Deklice iz preteklosti.</i> Zgodovinski spis s podobo	88
10. <i>Vlado Klemenčič: Naša meja.</i> Poučni spis	90
11. <i>Lado Jeršè: Pred domačo hišo.</i> Pesem	90
12. <i>Karel Štrbenk: Jure.</i> Gledališka igra	91
13. <i>Pouk in zabava</i>	93
14. <i>Kotiček gospoda Doropoljskega</i>	95

VESELE BOŽIČNE PRAZNIKE IN SREČNO NOVO LETO!

»Zvonček« izhaja med šolskim letom v zvezkih vsak mesec in stane v naprejšnjem plačilu za vse leto 30 Din, za pol leta 15 Din, za četrť leta 7·50 Din. Posamezni zvezki po 3.— Din.

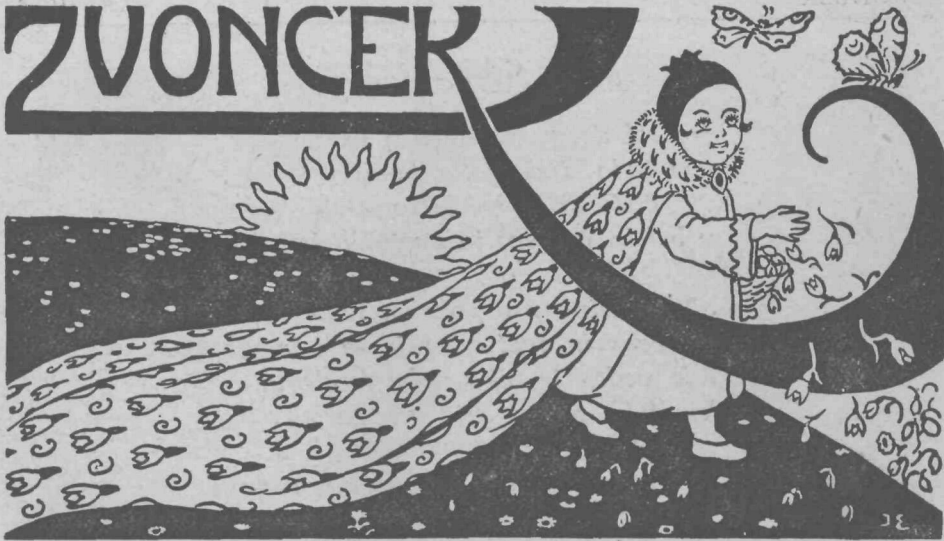
Uprava »Zvončka« je v Ljubljani, Francišškanska ulica št. 6, Učiteljska tiskarna, I. nadstropje. — Na ta naslov pošiljaj naročnino in reklamacije!

Na naročila brez istodobno vposlane naročnine se ne oziramo.

Rokopise pošiljajte na naslov: Uredništvo »Zvončka« v Ljubljani, Bleiweisova cesta št. 20/II.

Rešitve ugank, nalog itd. sprejemamo le tekom prvih 8 dni po odpravi vsakega zvezka.

Glavni in odgovorni urednik: Engelbert Gangl v Ljubljani. — Izdajatelj: Udruženje jugoslovenskega učiteljstva (UJU), odgovoren Andrej Skulj v Ljubljani. — Tiska Učiteljska tiskarna v Ljubljani, zanjo odgovarja Francè Štrukelj v Ljubljani.

Zima na vasi.

*Naš dedek pa kučmo ima
in — kaj sem vam hotel reči?
Nikomur od nas ni sile in zla,
iz črev napleta, ubira struno,
ko složno se stiskamo k peči.*

*Ovčice naše iz vaške staje
zbežale so nekam v nebeške kraje,
tam sveti jim Izidor striže runo
in siplje belo volno na nas,
iz črev napleta, ubira struno,
ki žvižga in piska in toži skoz vas ...*

*In v izbo Matijec priropota,
na nos mu je ščinkavec pal,
iz kota v kot prezebel štoklja
in pravi, da rad bi nam kakšno dejal,
če bi le kaj novega vedel in znal,
nemara pa mu je zime ostrina
premrzila prožno moč spomina.
Naposled se mu le izmota,
da zopet bo na pašo gnal,
ko splezala mačica bo na urbo.
In zime bo konec, ko pride poletje,
še prej pa pomlad da svoje cvetje.
A muc sedaj nateza grbo,
na zápečku nam prede zaspan,*

*Matijec se za ušesi popraska,
rekoč: „Žival je ta brez haska,
le já in spi in nič ne dela;
ej, to bi meni pšenica zorela,
če jaz bi tak muc bil leto in dan!“*

*Naš dedek pa kučmo ima —
da, časih malce pokima,
saj druge zdaj brige nima:
za njim je dolga pot življenja,
in ko težava vsaka prejenja,
takrat se pokoj uživati da!
A majčica naša, premila majka —
tej vre iz spomina povest in bajka,
ki čudne svetove nam odpira.
Iz njene zlate duše izvira
ljubezen in skrb in sreča in slast —
o, majka najdražja je naša last!*

*Naš dedek pa kučmo ima!
Saj to sem vam hotel povedati:
kako lepó nam je gledati
iz gorke izbe na griče,
na dvor, na drevje, grmiče —
vsak svojo kučmo ima,
vsak svojo belo kučmo ima!*

E. Gangl.

Pod Semeničem.

Dežela draga, Karnija ti bela,
vsa čista siješ kakor božji vrt,
vsa čista do glavé si se odela
v belino črešenj in cvetočih trt!

Skrivnostno vso pokriva te belina,
le breskvín cvet smehlja se z jasnih lic.
Kje vedra je tako neba modrina,
kje tako solnce sije vrh goríc?

V strmini solnčni bregov vinorodnih
vrsti se hram za hramom — beli stan,
rojaki beli zro iz gnezd svobodnih
kot sokoli čez Kolpo in ravan.

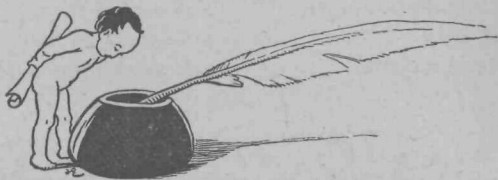
Pod senčno brajdo zidanica čaka
in gostoljubno vabi v hlad in mir:
»Popotnik, bol in žal tu mine vsaka,
tu zdravja, radosti se pije vir!«

»V okovih čaka te starina rujna,
v okovih čaka pesem te in smeh,
v teh sodih snuje domišljija bujna,
kipi spomin o davnih, slavnih dneh.«

Dežela draga, Karnija ti bela,
kaj narodov je hrulo mimo tod!
Pregnala niso te vragov krdela,
ostal si zemlji zvest, moj stari rod!

V zvestobi čista duša je ostala,
vsa čista, zvesta kakor božji svet,
vsa zvesta kakor v gori trda skala,
vsa čista kakor v gori beli cvet.

Sava Radič-Mirt.

JOSIP VANDOT:

Kocljeva osveta.

Planinska pripovedka.

4.

nja Panja je dolgo časa molčala. Najbrže je pre-mišljala o Kocljevih besedah. Zopet se je oglasila. Rekla je s hudim glasom: »Ti si, nepridiprav, ravno ti? O, dobro, da si pod mojo streho; vsaj meni ni treba, da te iščem po svetu. Pograbitim te danes in te zares umorim. Moja mucika pride, paličico z zlatim rogljičkom prinese in skoči semkaj k meni.

In začaram te, pobič, v strašno zver te začaram, a zvečer te ubijem, da te bodo pojedli jastrebi.«

»O, le čarajte!« se je smejal Kocelj zunaj pred durmi. »A rečem vam, teta Anjara Panjara, da pač ne boste nikoli več v svojem življenju čarali... Do smrti lahko čakate na mačko. A po smrti jo boste gotovo videli. Zakaj vaša mačka lovi zdaj pečene miši in podgane pri samem hudobcu. Zadavil sem jo sinoči, ker sem bil obljubil, da jo oderem na meh. Pa je nisem odrli na meh, ker je pregrda in prenemarna...«

»Ovbe, ovbe!« je zatarnala Anja Panja. »Ti moja lepa mucika! Ubili so te, zadavili so te, na meh so te odrli! Tako strašno ti bo gorje, pobič, kakor še ni bilo živemu človeku na svetu! Čarala bom, takoj pričnem čarati...«

»Le dajte, teta Anjara Panjara, če morete!« je odgovarjal Kocelj. »Na vasi govoré, da sem zabite in kratke pameti. Saj je bilo nemara to res. Od včeraj pa je drugače. Zato sem pa napravil vse tako pretkano in sem vas ujel v past. Da boste pa še bolj veseli, vam povem, da je paličica z zlatim rogljičkom zdaj moja. V vaši skrinji sem jo našel in bom zdaj čaral z njo namesto vas!«

Kocelj je potegnil izza jopiča paličico in je potrkal z zlatim rogljičkom ob duri, da je zacingljalo... »Ovbe, ovbe!« je zavrisnila Anja Panja v silnem strahu. »Mojo paličico ima! Ali mi jo daš hitro nazaj — ha, ali mi jo daš? Tat, nepridiprav!«

»Počasi, počasi!« je dejal Kocelj. »Teta Anjara Panjara, saj sem že rekel, da ne vidite nikoli več svoje paličice. Moja bo zdaj, ker jaz hočem postati velik čarovnik. Mene ni treba šele učiti čarati, kakor ste hoteli učiti siromašno punčko, ki ste jo prinesli sinoči iz vasi. O, jaz znam že dobro čarati; sinoči sem se naučil od vas. Zdaj pa grem, da povedem siromašno punčko nazaj domov, vi pa ostanite lepo zdravi in mislite na Koclja!«

Kocelj se je že obrnil, da bi odšel iz kleti. Anja Panja pa je menda uvidela, da je resnično izgubljena. Zato je pa izpremenila glas in je pričela govoriti lepo in sladko: »Koceljček, ti prebiti Koceljček! Saj vem, da se samo šališ in se po svoji navadi norca delaš iz mene. Zato pa ne bodi tak in mi odpri duri! Ničesar ti ne storim, ker nisem prav nič huda nate. O, pogostim te tako lepo, kakor da si kraljevič iz devete dežele Kolovozije, ker te imam resnično rada. Veš, samo dražila sem te vedno, ker te imam rada... Odpri mi duri — in kupim ti novo obleko, nove črevlje in še celo nov klobuček, ki bo imel pravo orlovo pero za trakom. Deset cekinov ti dam, deset rumenih cekinčkov, da boš bogat, joj, tako bogat! Ali si me slišal, Koceljček?«

Sladko je govorila Anja Panja, da bi gotovo premamila vsakega vaškega paglavca. A Kocelj se je samo posmejal in je zamahnil z roko. — »Teta Anjara Panjara,« je rekel. »Čemu govorite toliko? Saj vas ne poslušam in tudi premamite me ne, pa če mi ponujate tudi tisoč rumenih cekinčkov. Le sami jih imejte, ker jih jaz ne potrebujem. Si jih bom že sam prislužil, ko bom v mestu dobrim ljudem kazal lepi nosek pritlikavca Brinclja... Zato pa kar tiho bodite in ostanite zdravi!«

Kocelj je zataknil paličico z zlatim rogljičkom za suknjič. Vžigalico je prižgal in je odšel naglo iz kleti in se še zmenil ni več za Anjo Panjo, ki je pričela na ves glas vreščati in butati ob težke duri. Stekel je po stopnicah navzgor in se je globoko oddahnil, ko je prišel v svetlo vežo. Tam se ni prav nič mudil, ampak je odšel takoj iz hiše. Zunaj na trati se je šele ustavil, je dvignil klobuček in ga je zavihtel, da je frfotalo lepo šojino pero. — »Juhuhu!« je zavriskal, da se je razlegalo daleč po zagorskem svetu in je odmevalo od snežnika do snežnika. Potem pa je zdrvel skozi odprto lesno, ki jo je bila jezna Anja Panja pozabila zapreti. Preko trate je letel in se je rinil skozi grmovje. In kar nenadoma je stal ves zasopel poleg Brinclja, ki je ležal na trati in se je zadovoljen grel ob plapolajočem ognju. In Brinclj se je napol dvignil in je obsedel na trati. Skozi ogromna očala je hudo gledal na Koclja in ga je karal: »Čemu rjoveš tako, da sem se neznansko prestrašil? Ali ne veš, da je Anja Panja blizu? Pa rjoveš in jo kličeš... Neumen si, Kocelj, in strašno vihrav! Da imam zdaj pri rokah pipec, ki si mi ga bil lani podaril, kar zavihtel bi ga nad tabo in ti puščal hudo krvco, da te končno mine vsa vihravost... Kar strah me je!«

A Kocelj se mu je smejal in mu je odgovarjal: »O kakšnem strahu govoriš? Če misliš, da je Anjara Panjara strah, se motiš. Ali moreš ti zgrabiti straha in ga zapreti v ječo?«

»Oj jмене, strah, neznanski strah!« je odvrnil pritlikavec. »Kako ga naj pograbilim, ko je pa na sredi votel in ga okrog krajev prav nič ni? Zato ga pa tudi v ječo ne morem zapreti in se ga moram samo bati — huj! Koceljček, ne govóri o strahu, ker lahko pride in naju pograbi...«

»Seveda!« je dejal Kocelj. »Ne rečem, da bi se ne bal strahov in drugih pošasti. Toda Anjare Panjare se prav nič ne bojim, pa najsi je še tako velika čarovnica. Danes sem jo dobro nasukal. V ječo sem jo zaprl, da ne more nikamor iz nje. In namesto nje sem postal velik in hud čarovnik. Če hočeš, Brinceljček, pa ti začaram tvoj piškavi nosek v smrekov storž. Boš videl, kako boš potem lep. Vsi se ti bodo čudili.«

Kocelj je potegnil izza jopiča paličico, da se je zlati rogljiček zasvetil in zalesketal. Od strahu je pritlikavec Brincelj zavrisknil in je poskočil na noge. Z rokami si je zakril dolgi, šilasti nos in je že hotel pobegniti v goščavo. Toda premislil si je in se je okrenil h Koclju. — »Ljubi Koceljček!« je prosil z milim glasom. »Ne čaraj, ker je čaranje velik greh. Posebno pa še mojega lepega noska ne čaraj! Usmili se ga, Koceljček!«

Kocelj se je smejal in ga je tolažil: »Ne boj se, Brinceljček! Ničesar ti ne storim — ne tebi ne tvojemu piškavemu nosku. Samo poslušaj me, da ti povem, kako sem ugnal Anjaro Panjaro v kozji rog. Pa boš strmел in se veselil z mano. Poslušaj me!«

In Kocelj je pripovedoval vse po vrsti, kar se je bilo z njim zgodilo od včerajšnjega dne. Brincelj ga je pa zvesto poslušal in je tako strmел, da se mu je dolgi nos vidoma privzdignil. Z rokami je sklepal, po kolenih se je tolkel in se je smejal in jokal obenem.

Kocelj je končal. Hudomušno je pogledal Brinclja in je rekel: »No, Brincelj! Ali bi se upal ti napraviti kaj takega? I, menda ne! Ali bi ti zaprl čarovnico v klet in ji ukradel čarodejno palico?«

Pritlikavec ni ničesar odgovoril. Svojo visoko madro je vrgel ob tla, na glavo se je postavil in je migal z nogami po zraku. Prevrigel se je trikrat po trati in je samo vpil: »Oj jмене, ti lepi moj nosek! Kako krasno bo zdaj!«

Brincljevo veselje je bilo utemeljeno, saj je moral njegov dolgi, šilasti nos že dosti pretrpeti zaradi Anje Panje. Še danes je bil ves otekel in rdeč, ker je bil sodnik Vitranec pošteno potegnil zanj. In to vse zaradi Anje Panje, ki je pobegnila iz ječe in se je skrila semkaj v varno Planico. No, pa jo je Kocelj zdaj pretkano nasukal in jo je zaprl v klet, da ne more nikamor več... »Hm,« si je mislil pritlikavec Brincelj, ko se je plazil za Kocljem iz goščave. »Zdaj sem pa na varnem. Lepo se mi odpočije lepi nošek in se popolnoma pozdravi, da

ga lahko pokažem vsem poštenim ljudem in tudi samemu Vitrancu, ki je tako hud name... Zdaj se lahko povrnem v Črno lopo k Vitrancu. Kaj mi ni rekel, da se lahko povrnem, če ujamem Anjo Panjo in jo privedem nazaj k njemu? — Zdaj imamo Anjo Panjo — zaprto jo imamo v kleti, in Vitranec lahko že kar zdajle pride ponjo in jo na vrvi zvleče nazaj v Črno lopo.«

Brincelj je veselo poskočil sredi grma, a tako nerodno, da je omahnil in ga je ostra vejica oprasnila po nosu. Pač se je Brincelj naglo zgrabil za nos, toda ni se zmenil za bolečino, ampak je rekel Koclju: »Koceljček, domislil sem se nečesa lepega! Ti pojdeš sam v mesto. Saj ni treba, da bi šel jaz s tabo, ker si ti sam dovolj pogumen... Jaz se vrnem k Vitrancu in mu bom zopet dober služabnik. Saj mi ni bilo nič hudega pri njem. Pa navajen sem ga tako, da ne morem živeti brez njega. Tudi Vitrancu mora biti že hudo po meni in po mojem lepem nosku. Zato pa se vrnem k njemu. Pa se tudi lahko vrnem, ker si ti ujel Anjo Panjo in jo zaprl v klet.«

»Joj,« se je zavzel Kocelj. »Kaj mi govoriš, Brincelj? Nazaj hočeš k Vitrancu in nočeš z mano v mesto? Pa kaj bom jaz v mestu brez tebe in brez tvojega lepega noska? Kaj naj kažem po mestu in s čim naj služim rumene cekine, če pa nimam tvojega noska? Iz te moke ne bo kruha. Zato ti pa rečem, da pojdeš z mano v mesto. Tako si mi obljubil in obljubo moraš držati. Če pa ne boš hotel iti, ti odrežem piškavi nos in ga vzamem s sabo v mesto. Ali si razumel?«

No, Brincelj je dobro razumel. Zato pa je povetil dolgi nos in glavo in je samo bridko vzdihnil. Vso pot je molče stopal za Kocljem in je skoro tekkel, da ga je dohajal. Že sta prišla do samotne hišice in sta že stopila na visoki prag. Tedaj pa se je Brincelj odločno ustavil in ni hotel naprej, rekoč: »Ne grem s tabo v domovanje Anje Panje, ker se bojim. Ali se nisi dogovoril z Anjo Panjo, da me ulovita, ker se je vama zahotelo mojega lepega noska? Pa si mi zanalašč rekel, da si zaprl Anjo Panjo v klet. Pa je nisi! Samo lagal si se. Samo za nosek je vama, samo za moj lepi nosek. Odrezati mi ga hočeta. Zato pa ne grem nikamor. Tu na pragu počakam in pobegnem, če zagledam nevarnost.«

Kocelj se je posmejal in je pograbil pritlikavca za rame. »Prismuka prismuknjena!« je rekel. »Briga se kdo za tvoj piškavi nos! Mi je pa že vsak smrekov storž ljubši nego tvoje skrupucano šilo v obrazu. Z mano pojdeš, ker nočem, da mi delaš neumnosti. Če mi pa nočeš dati miru, te zaprem v klet k Anjari Panjari!«

»Ojojmene!« se je prestrašil pritlikavec. Urno je šinil v vežo in je tekkel kar naprej. Kocelj je odšel v izbo in je stopil k durim, ki so držale v sosedno izbico. Poslušal je pozorno, a ni ničesar slišal... »Čudno, da se siromašna deklica ne gané,« je premišljal. »Edini tolar, ki

ga imam v žepu, bi stavil, da je deklica tu notri... Pa zakaj se ne gane in niti enkrat ne zajoče? Hoj, nemara je pa umrla od samega strahu!»

Kocelj se je prestrašil te misli, da je kar odskočil. Prestrašen je gledal na zaklenjene duri in je ugibal, kako in kaj bi storil. A bilo ni pametne misli, zato je skoro obupal. Z vso močjo je pričel s pestjo udrihati po vratih in klicati: »Hoj, deklica iz vasi, ali ne slišiš? Zbudi se, zbudi, ker je že visok dan! Poldne bo že kmalu!»

Kocelj je umolknil in je poslušal. Zazdelo se mu je, da se je oglasil v izbici rahel šum, ki pa je takoj utihnil. Toda že naslednji trenutek je zaslišal glasen otroški jok. Kocelj se je oddahnil. — »Aha, še je živa in ni umrla od strahu. Zdaj jo pa lahko rešim, kakor sem bil davi rešil Brincelja... Samo to je hudo, ker ne morem v izbico. Preteto težko so zaklenjene duri. Vlomiti jih bo treba. Daj, Brincelj, skoči v kuhinjo, skoči v shrambo, pa mi prinesi sekiro!»

»Ojojmene!» se je prestrašil pritlikavec in si z dlanmi pokrili nos. »S sekiro me hočeš, Koceljček? S sekiro mi hočeš odsekati lepi nosek? Koceljček, imej usmiljenje!»

Brincelj je zbežal v kot in se je tam potuhnil. Nos je tiščal k zidu in se je tresel po vsem životu. — »Budalo budalasto!» je vzrojil Kocelj nad njim. »Kdo ti pa kaj hoče in kdo kaj hoče tvojemu piškavemu nosu? Po sekiro pojdi!»

A Brincelj je tarnal: »Ne grem po strašno sekiro... Za ves svet ne grem... Ljubši mi je moj lepi nosek kakor pa ves svet...«

Nevoljno je Kocelj zarobantil in je vedel, da mora iti sam po sekiro, če hoče kaj opraviti. Pa je šel v nizko kuhinjo in je kmalu iztakni za ognjiščem sekiro. Vzel jo je in je šel nazaj v izbo. Pritlikavec Brincelj je zagledal sekiro. Na kolena je padel in je proseče dvignil roke. »Ne ubijaj, Koceljček — jojmene, ne ubijaj!» je moledoval s solznimi očmi. »Pa če že hočeš ubijati, ubij mene! Samo nosku prizanesi!»

A Kocelj se še zmenil ni zanj in za njegovo jadikovanje. Stopil je naravnost k durim. Sekiro je zavihtel in loputnil z njo po ključavnici. A duri se niso vdale. Kocelj je zamahnil še dvakrat, trikrat, petkrat — in šele pri desetem udarcu so se zgenile duri in so se z ropotom odprle. Kocelj je vrgel sekiro na tla in je stopil naglo v izbico.

»Ojojmene!» je zavrisnil pritlikavec in je skočil iz kota. Zagledal je sekiro na tleh in se ji je bližal počasi in plaho. Sklonil se je nad njo in jo je sovražno gledal skozi ogromna očala. — »Pošast, ti strašanska pošast!» je rekel sekiri. »Ti si mi hotela odsekati moj lepi nosek? Le moj mili glas je potlačil Koceljevo hudo kri, da se je usmilil mojega lepega noska in je rajši razbil vrata. Skozi okno te vržem, da se razbiješ in skrhaš ob kamenul!»

Previdno je prijel Brincelj sekiro za ročaj. Oprezno jo je dvignil in jo ponesel k oknu. Odprl je okno in je zagnal sekiro na trato.

A. POTOČNIK:

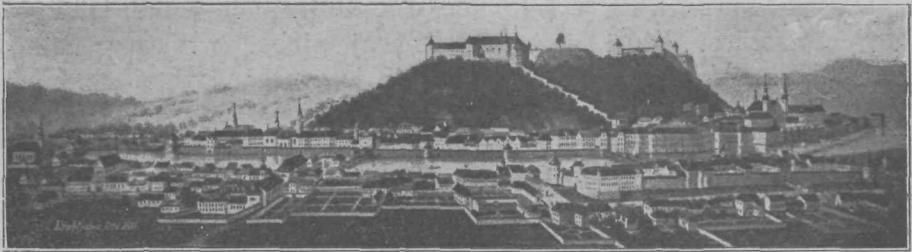
Ljubljana.

(Dalje.)

3. STARA LJUBLJANA.

e v uvodu smo omenili, da je mnogo pripomogla k razvoju mesta Ljubljane ugodna lega ljubljanskega Gradu. Na primeroma visokem hribu stoječ trden grad z mogočnim zidom je bil edini kraj, kamor so se zatekali takratni prebivalci, ki so nanje prezale vsakovrstne nevarnosti. To nam pričajo še dandanes stari, na visokih hribih ali ob večjih rekah zidani gradovi. V njih je stanovala grajska gospoda, okolo gradu ali v njegovi bližini pa so se naseljevali podložniki, ki so graščakom obdelovali polje in redili živino. Poleg teh so živeli v neposredni bližini gradu tudi razni rokodelci, ki niso delali samo za potrebe graščakov, ampak tudi za prodajo v svojo korist. S prihranjenim imetjem si je marsikdo kupil prostost ter si postavil lastni dom. Takim naselbinam so se jeli približevati popolnoma svobodni ljudje, zlasti obrtniki in trgovci, kamor jih ni gnala le dobičkaželjnost, temveč tudi varnost pred sovražniki. Bivališča teh ljudi so okrožala grad, zato je zaukazal grajski gospod, da se tudi ta obzidajo z močnim zidom.

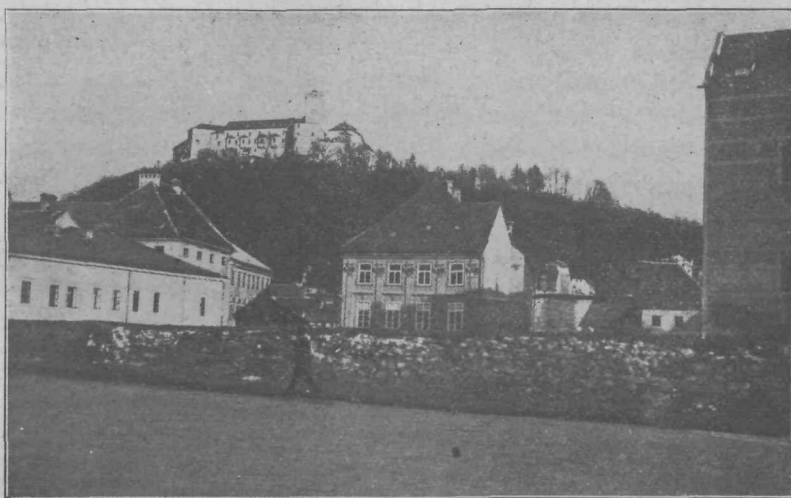
Ljubljana iz leta 1681

Tako se je godilo bržkone tudi v Ljubljani. Izvrstna lega ljubljanskega Gradu je napotila deželne kneze, da so grad utrdili in zavarovali z dovolj močno vojaško posadko. Pod Gradom in okolo njega pa sta se jeli razvijati trgovina in obrt, z njima je pa raslo tudi mesto. Kdaj se je to zgodilo, nam je težko določiti, vemo pa, da je na Gradu zapovedoval že leta 1144. grajski glavar Vodalrik.

Kaj je Ljubljana v tem času že doživela, kako se je razvijala in kakšna gosposka ji je zapovedovala, o tem nimamo poročil. Z vso gotovostjo pa lahko trdimo, da je bila Ljubljana leta 1269. že popolnoma samostojna občina, v kateri je bil sodnik Procelj slovenskega

rodu. Ta dostojanstvenik je bil prva in najimenitnejša oseba v mestu, ki mu je pomagal urejati mestne zadeve mestni zastop. Ta je štel dvanajst zapriseženih mož. To gosposko so izvolili meščani sami, ki jih ni ovirala pri tem nobena višja oblast.

Sredi XIV. stoletja je bila Ljubljana še majhno mesto. Uboge pa ozke hiše so se stiskale med Gradom in Ljubljanico od početka Sv. Florijana ulice do sedanjega Hradeckega mostu. Obsegalo je le nekaj postranskih ulic, kakor sedanjo Hrenovo in Rožno ulico ter Reber, ki so jo zvali tudi stezo norcev. Večino ljubljanskih meščanov so tvorili rokodelci, obrtniki in trgovci, ki so uživali jako obilne mestne pravice. Bili so tudi prvi in najimenitnejši del ljubljanskega prebivalstva.

Obzidje mesta ob sedanji Vegovi ulici

Kakor vsa srednjeveška mesta, je bila tudi Ljubljana obzidana. Od sedanjih starih podrtin »šanc« je segalo mestno obzidje v ravni črti mimo vhoda v Sv. Florijana ulico in Karlovško cesto naravnost do Ljubljanice; potem ob Ljubljanici do sedanje Tranče in odtod po pobočju Gradu do grajskega poslopja. Ta del mesta so zvali »Stari trg«.

Vir blaginje in napredka meščanov je bila trgovina, zato so pri-tiskali tujci od vseh strani v mesto; pa tudi gospoda je jela zapuščati svoje gradove in se je naselila v mestu, kjer je bilo življenje prijetno in živahno. Gospoda ni hotela imeti z meščani, živečimi na Starem trgu, nič stika, pa tudi ti se niso dosti menili za gospodo; zato se je naselila na levem bregu Ljubljanice ob sedanji Cojzovi cesti, Emonski cesti in Vegovi ulici do univerze in Ljubljanice. To novo naselbino so imenovali »Novi trg«. Valvasor trdi, »da je postala Ljubljana

l. 1416. imenitno veliko mesto, ker se je obzidala s kamenitim zidovjem in se na povelje Friderika IV. l. 1475. utrdila. Tako se je Ljubljana pripravila za obrambo proti plena željnemu Turku, in celo ujeti Turki so morali pomagati pri utrditvi, dokler se ni naposled Ljubljana l. 1520. pričela prav dobro utrjevati z zidovjem, stolpi, utrdbami in jarki.«

Tu bodi omenjeno, da se je Novi trg že leta 1200. pritegnil k mestu in da je bil že takrat jako dobro obzidan. Zadnji koroški vojvoda Ernest Železni pa je zaukazal l. 1416., da se poskrbi tudi temu delu mesta trdnejše obzidje, osobito ker se je mestu bližala turška sila.

Sredi 16. stoletja so potegnili mestno obzidje tudi okolo onega dela sedanje Ljubljane, ki se razprostira od Hradeckega — Črevljarskega — mostu do sedanjega Zmajevega mostu in Krekovega trga. Od Zmajevega mostu je držal zid v ravni črti mimo Mestnega doma in ledenice do Gradu, odtod pa k starim podrtinam.

Ta najnovejši del mesta so imenovali »Veliki ali Glavni trg«, kjer so stanovali večinoma trgovci in duhovščina. Okolo mesta je tekla voda v ravnini pod zidom v globokem mestnem jarku, na kar nas še dandanes spominja Cojzova cesta, ki ji pravijo tudi »na Grabnu«. Ves z obzidjem zaprt prostor so imenovali mesto, zunaj mestnega obzidja pa predmestje.

Obzidje je imelo na več krajih močne okrogle stolpe in mestna vrata. Ostanek takih stolpov je videti še dandanes nasproti državni realki v hiši poleg Glasbene Matice. Mestnega zidu niso postavljali samo meščani, ampak tudi okoliški kmetje in prebivalci predmestij, ker so se ti ob nevarnosti zatekali za mestno obzidje.

Za vzdrževanje pa so plačevali posebni davek tudi plemenitaši in duhovščina.

Ker se je mesto vedno bolj širilo in ker je postalo obzidje zaradi izuma streljiva in orožja brezpomembno, ga je zaukazal cesar Jožef II. podreti. Iz ostalin mestnega obzidja so ogradili pokopališče pri sv. Krištofu.

Poldne.

*Po polju vetrovi krožijo,
v gozdovih veje drhte,
pod nebom razkošnim in radostnim
se gavranov jate vrte.*

*Tiho je poldne omamljeno,
v negibnem zatišju molči,
vse mesto je pusto, osamljeno
in v solnčnih pramenih ječi.*

*Po vrhah, po njivah in gorah
iz zemlje le pesmi zvone,
vasice v dolinah prilepljene
se kopljejo v žarkih in spe.*

*Še daleč so zvezde v azurju,
kjer sence po polju beže,
nam v srcih pa pesmi pojoče
v ljubezni mladostni done.*

Damjan.

NUŠA RAPÉTOVA:

Prisega.

Prizor za narodni praznik.

Okolo slike kralja Aleksandra I. plešejo kolo: Srb, Hrvat, Slovenec, Srbkinja, Hrvatica, Slovenka — vsi v narodnih nošah. Srb drži sredi kola dvignjeno kraljevo sliko. — Med plesom se nenadoma (z leve) začuje glas.

Glas slepca: Stojte, o, stojte!

(Kolo takoj obstane. Vsi se ozro v smer, od koder prihaja glas.)

Glas slepca: Sprejmite nas v svoje kolo!

Slovenec (se zdrzne): To so oni...

Srb (mu položi roko na rame): Čigav glas je bil to?

Hrvat (pristopi): Čelo se ti je zmračilo...

Slovenec: Že jih vidim... Glejte!... *(Pokaže z roko v smer, kjer prihajata z leve slepec z zavezanimi očmi in žalno opravljena deklica, ki vodi slepca za roko. — Deklica in slepec prideta polagoma do kola. Obstopijo ju v polkrogu.)*

Slovenec (tesno pred njima): Vem, kdo sta in od kod... Žalost pa mi trga besedo v grlu — ne morem izgovoriti, kar občutim...

I. deklica v žalni obleki (otožno): Otožni pozdrav Jadranskega morja in Soče...

Slepec: Pozdrav oslepljenih — reci!

Slovenec (zakrije obraz): O, Bog!

Srb: Kdo je zločinec, ki je zavil v večno temo tvoj pogled?

Hrvat: Kdo je, ki vaju je odel v črno žalost?

I. deklica v žalni obleki: Povest je dolga... Dajte, da se odpočije pri vas srce, telo in duša...

Slovenka: Naj se odpočije!

Hrvatica (prinese stol in pomaga slepcu): Tu sem... *(Slepec sede.)*

Srbkinja: Povej, pripoveduj!

(Skupina okolo slepca; kratek molk.)

Slepec: Zato je torej bobnelo in sikalo okolo nas v tistem težkem času?... Zato mi je torej izžgalo oči?!... O, pa vam pravim, da je moje srce videlo svetlejšo luč, kakor jo more videti pogled človekov! V imenu nje sem pozabil na temo okolo sebe samega. Čul sem vrisk svobode tako razločno, kakor da bi prihajal iz mojega grla. A ko sem hotel odgovoriti lastnemu odmevu, ko sem hotel razpeti visoko po zraku trobojnico narodnega edinstva — takrat pa so se mi zarezale v zapestje verige — in glas je zamrl na mojih ustnih... Tisti čas sem občutil trojno večno temo; otipal sem razločno črno krpo na svojih očeh... Tik za mojim hrbtom so stali in čul sem njih vpitje: »Evviva Italia!«... Za mojim hrbtom — okolo mene — vsepovsod!... Zapekle so me oči kakor takrat, ko mi jih je izžgalo... Zapekle so me od solz. — Samo misel, da vsaj ne vidim teh tujih, sovražnih obrazov, je trenutno ohladila žgočo bolečino. In vendar srce ni čutilo olajšanja... *(Slepec nenadoma vstane; močno.)* Zakaj ste nas zapustili tisti čas, vi svobodni bratje?! *(Glave okolo stoječih se sklonijo.)* Spomin na nas je umrl v vaši sreči!... *(Tiše.)* Pa kdo bi vam zameril? Vino svobode je opojno — in spomin trpečih v njem se potopi... *(Kratek odmor; glasneje.)* Dajte mi sliko našega kralja, naj jo vsaj otiplje moja roka!... *(Srbkinja mu da v roke kraljevo sliko; on tiplje; pretrgano.)* Naš — kralj!... Kdaj?... *(Vzravna se, visoko dvigne sliko.)* Naš kralj! — Čuješ, Jadransko morje, čuješ, Soča?... Naš kralj! *(Iz dalje se čuje odmev »Naš kralj!«)* Odgovorilo je morje, odgovorila je Soča! Ali ste čuli?... Naš kralj!... Prisegite na to vi vsi, ki ste že svobodno dvigali roko pred to sliko, prisegite na kraljestvo njegovo, ki mora segati do Jadranskega morja in Soče in še naprej!...

(Sodelujoči napravijo skupino. Srbkinja, Hrvatica in Slovenka pokleknejo na eno koleno; levo roko imajo na srcu, desno dvignjeno proti sliki k prisegi. Pred njimi stojе Srb, Hrvat in Slovenec, roke prekrizane k prisegi pred kraljevo sliko. Prva žalno opravljena deklica stoji tik pred sliko, desno roko k prisegi položeno na sliko, ki jo drži slepec visoko dvignjeno.)

Vsi (razen slepca): Prisegamo!

(Od leve se bliža II. žalno opravljena deklica. Za trenutek obstoji.)

II. žalno opravljena deklica (kakor sama zase): Prisegajo? Sem li prepozno došla? (Počasi se bliža skupini; glasno.) Prisegate? Na kaj? (Vsi se obrnejo k njej.)

Slovenka: Od kod prihajaš?

II. žalno opravljena deklica: Iz dežele trpečih zapuščenega Gosposvetskega polja...

Slepec: Pozdravljena, ki ješ kruh istega trpljenja in upanja z nami zaslužnjemimi... Če je tvoj pogled jasen, poljubi to sliko naše vere v svobodo! (Iztegne proti njej roke s sliko.)

II. žalno opravljena deklica (poljubi sliko).

I. deklica v žalni obleki: Nesi jim ta poljub za svetlo luč, ki bo razsvetljila Gosposvetsko polje in knežji kamen na njem, da sede zmagoslavno nanj naš in vaš knez!...

II. žalno opravljena deklica: Tako hočem! — V to žalno odeto cvetje naj prisije solnce naše besede, ki jo zdaj z bičem v roki zalezuje sovražnik v bojzni krivice pred njeno pravico!...O, da ste prišli le enkrat pogledat obraze naše dece, ki ne poznajo več srečnega nasmeha tej rodni zemlji, ki se v njej šopiri le tuja govornica! — Srce bi vam zazijalo v rani bojnega polja proti njim, ki nam gospodarijo... Bojni vrišč bi preletel zaslužnjeno zemljo... Sprejeli bi nas v veliko rano svojega srca in njegovih padlih žrtev!... Zakaj niste že prišli? (Gleda po navzočnih.)

Slovenec (po kratkem odmoru): Priti hočemo!

Vsi: Pridemo! (Roke se vnovič dvignejo k prisegi.)

II. žalno opravljena deklica: Kadar pridete — pozdravljeni! Čakala vas bodo srca in duše. Pridite in snemite kopreno žalosti s tega cvetja...

I. deklica v žalni obleki: Pridite in iztrgajte črno krpo z njegovih oči, da pogledajo vnovič oživiljene...

Slepec (ji pretrga stavek): ...iz duše v dušo zlatih solnčnih žarkov svobode, da bo svetlobo vsaj srce čutilo, če moral je ugasniti pogled! — To bila bi odkupna cena, ki z njo bi iz globine vse pozdravljal kralja!

II. žalno opravljena deklica: Pozdravljen — kralj!

Vsi: Pozdravljen!

Skupina. — Vsi pojejo državno himno »Bože pravde«, potem ponosno korakajo pred kraljevo sliko.

MARIJA LAMUTOVA:

Petričev Andrejč.

stra decembrska burja je brila mimo hišnega vogla, piskala in vriskala okolo stare vaške lipe, da je ječalo zmrzlo vejevje, zanašala je ledene snežinke na okna, da so šklepetale šipe, in končno burno zaplesala v visokih sneženih vrtincih preko nedogledne krške poljane.

Zdaj in zdaj so se začuli iz noči zamolkli glasovi zategle Andrejčeve pesmi. Pozno je bilo, menda že okrog polnoči, toda Andrejč si je še vedno popeval v listnici nad Medletovim svinjakom.

Berač je bil Andrejč, a bogatin v neskrbnosti in dobri volji. Matere ni imel. Dom mu je pogorel, zažgal ga je po nesreči sam, ko je kuhal žgance naslednji dan po materni smrti; oče mu je bil lajnar, brat breznogi obcestni prosjak.

Krepak fant je bil Andrejč: visok, širokoplečat, okroglega rdečega obraza, svetlih ščetinastih las in drobnih svetlomodrih oči. Vsa njegova zunanost je razodevala čilega kmetiškega korenjaka, dasi je bil Andrejč silno nadložen: metalo ga je... Ko je zapalil uborno leseno kočjo svojih praočetov kajzarjev, se je baje tako močno prestrašil, da se ga je lotila padavica. Od tedaj ni bil več prost te strašne bolezni. Pa kaj še vse to! Da bi bilo le v Andrejčevi glavi vse v redu! Ravno tu mu je največ manjkalo. — To so predobro vedeli vaški paglavci, zato tudi niso znali domov, kadar so dohiteli Andrejčca na vaškem klancu.

Ko ni bilo shoda na Trški gori ali sejma v bližini domače fare, je taval Andrejč osamljen po poljskih stezah; klobuk čez ušesa, roke v žepu, rame privzdignjene, z glavo nazaj, prepevajoč enakolične romarske pesmi, ki jih je slišal na božji poti. Kadar je vse romarske zapel, je začel pri dolenskih zdravicah, ko je tudi teh zmanjkalo, je prepeval cerkvene pesmi, prešel na šolske in slednjič začel zopet pri romarskih. Močan mu je bil glas, precej hreščeč v višini, kakor glasovi stare harmonike Boštjanovega Pepeta. O mraku se je zdela njegova pesem še podvojeno glasna: plavala je v dolino, odmevala od obrobne gorovja, se poizgubljala v gozdni tišini, zamolklo jeknila v daljavi in se naposled izgubila v mračno planjavo...

Ljudem ni bil Andrejč v nadlego. Zadovoljen je bil povsod in z vsem. Sprva, ko sta mu šla oče in brat po svetu za kruhom, ga je vzela k sebi oče župan, češ, fant je močan, privadil ga bom delu, potem mi ne bo treba plačevati hlapca. A zmotil se je oče Šimen! Andrejč je ostal Andrejč. Zjutraj ga je zmanjkalo, šel je bogve kam, zvečer

je pa zopet prišel od bogve kod. — Časih je prinesel s seboj polno ruto denarja. Prosjačil je ob sejmu po gostilnicah, zabaval sejmarje in pil njih ostanke. Župan Šimen ga je svaril, učil, grajal — a nič ni izdalo. Kadar se je zdelo Andrejcu dovolj pridige, je privzdignil glavo in zapel po svoje.

Sklenili so, naj ga redi občina po številkah. To je bilo za Andrejca! Široko se je zasmel in dejal: »Po številkah živeti ni napačno, to je rekla že rajnka Frlinka, Bog ji daj dobro! Človek dobro je, čeprav ne dela in ne plača.«

In tako je hodil Andrejc od vasi do vasi, od hiše do hiše. Kjer mu je posebno ugajalo, je ostal tudi po več dni, dokler ga ni gospodar osorno opomnil, da mora drugam. Reda ni poznal, ampak le izpremembo. Danes je bil v prvi številki v tej vasi, jutri v zadnji v drugi vasi. Kjer je jedel, je dobil obenem prenočišče.

Pozimi je bil Andrejc siromak. Tople obleke ni imel, obuvala še manj, a zima je bila rezka in dolga. Seve, če bi bil Andrejc snažen, kakor so drugi pošteni ljudje, kdo bi mu bil branil na zapeček v hišo? Na svojih potovanjih se je nalezal raznega mrčesa, zato so se ga bali ljudje. Časih je prišel slučajno na zapeček in si ogreval zmrzle ude. Brez usmiljenja je bil pregnan, a hišna mati je oni prostor takoj poparila z vrelim kropom.

Pozimi je prenočeval v listju, poleti pa pod kozelcem. Mrzle so bile za Andrejca zimske noči, da čestokrat ni mogel zatisniti oči. Ves se je zaril v steljo, a zimska burja je prepihala največji kup listja in Andrejc je drgetal. Nekaj časa se je krčil, premetaval in zvijal, nato je sedel, stisnil roke v žep, privzdignil glavo in zapel... Burja je tulila, vrtela snežinke, razmetavala listje. Andrejc jo je prevpil, in v noč je donelo:

»Na Trški gori že dan zvoni,
k Mariji gredo romarji,
oj, pojd'te, pojd'te, romarji,
k Mariji sedem žalosti.«

Nekoč sem ga srečala o mraku na mostu. »No, Andrejc, kam pa?« sem ga nagovorila.

»Nikamor.«

»Kje si pa bil?«

»Pri Kartuzijancih v Pleterjih.« Do samostana je bilo hodá dobri dve uri in pol.

»Kaj si delal v samostanu?«

»Po malo južino sem šel.«

»Kje imaš malo južino?«

»Snedel sem že vse, pa sem zopet lačen.«

»Kje boš večerjal?«

»Nikjer.«

»Kje pa spal?«

»K Zagorčiču pojdem, morda bodo nastlali v svinjaku, tam je toplo.«

»Andrejc, očisti se, potem boš lahko vedno na toplem.«

»Potem, hm, bi me šele zeblo, potem...«

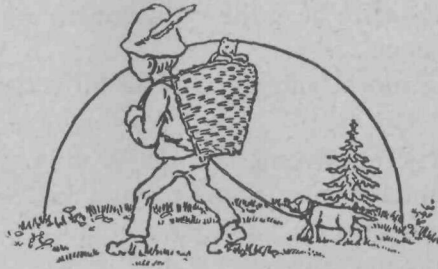
»Beži no, kdo je povedal kaj takega?«

»Srakarjev Gašper, ki je z menoj spal na gori in sem mu pomagal vrteti lajno.«

»Andrejc, motiš se, Gašper te je nalagal.«

»O ne, Gašper ne laže.«

(Konec.)

Dobro jutro!

Dobro jutro, živček mali,
danes si pa zgodaj vstal!
Res, da tudi mi smo vstali,
toda ti bi lahko spal.

Jutro kliče nas na delo,
ki nas hrani in bodri;
če ti spiš dopoldne celo
ali dlje, nič škode ni.

»Saj ni res to,« malček pravi;
»če dopoldne bi prespal,
kdo bi bos po rosni travi
skakal, z žogo se igral?«

»Prav tako!« pritrди mati,
»vežbaj se in utrjuj,
ako hočeš kaj postati,
a lenobo zametuj!«

Fr. Rojec.

JOSIP JERAS:

Deklice iz preteklosti.

(Dalje.)

ekdo je udaril s kladivom na hišna vrata in pes čuvaj je zalajal. Mati se je obrnila od sina. Prišel je Nil, ki je nesel na glavi košaro sadja in zelenjave, v roki pa je držal lep šopek svežih vrtnic.

»Hvala lepa, Nil, tvoje cvetice so lepe,« je dejala Evharita in je takoj vzela šopek.

Služabnik je od radosti zardel ob tej skromni zahvali. Samo za Evharito je gojil v posebnem kotičku Damoharesovega posestva te vrtnice...

Edino njej se je moral zahvaliti, da je bil sedaj najsrečnejši grški suženj. Zakaj pa?

Takole je bilo! Pred dvema letoma je bila jako slaba letina in Damohares, ki je imel v pirejskem pristanišču več kot deset galej, je šel osebno kupovat žito na bosforsko obalo.

Na potu je ostal pet mesecev.

Nekega dne je Levkipa zvedela, da so zapazili v daljavi jadrnice njenega moža, in brzo je prihitela v luko z Evharito, Lizijem in Ksanto, da prva pozdravi njegovo vrnitev.

Otroke je jako zanimalo življenje v pristanišču. Tu so videli jadrnice, ki so odplule na široko morje; nalahno so se nagibale vstran proti vetru. Zanimale so jih večje ladje z več vrst veslači, ki so enakomerno udarjali z vesli v vodo. Iz ladij, ki so bile v luki, so iztovarjali na nabrežje les iz okolice Črnega morja, miletske preproge, sadje z otokov v Egejskem morju itd.... Nenadoma je Evharita zakričala. Iz jadrnice, ki je bila priplula iz Trakije, so sužnji tovorili vino na kopno. Mož, ki jih je nadzoroval, je začel neusmiljeno tepsti sužnja, ki je bil pri delu nekoliko neroden. Udrihal je z bičem po njegovem golem hrbtu; brizgnila je kri in rdeč madež se je pokazal na Evharitini laneni tuniki.

Deklica se je skoro onesvestila in ko je njen oče Damohares stopil iz galeje, se mu je vrgla okolo vratu in vsa trepetajoča in s solznimi očmi mu je zašepetala v uho: »Dragi oče, ali hočeš napraviti veselje svoji hčerki?«

»Hočem,« je odgovoril Damohares radostno.

»Prosim te, kupi tega sužnja.«

Levkipa je povedala svojemu možu, kaj se je zgodilo, nakar je bogati Atenec takoj kupil nesrečnega sužnja za 400 drahem in ga odvedel s seboj.

Nil, tako je bilo ime sužnju, je bil doma iz Sirije ter velik in močan človek. Dičile so ga lepe lastnosti, bil je bistroumen in gospodarju jako vdan. Zato mu je Damohares zaupal nadzorstvo nad svojim obširnim posestvom.

»Ali je gospodar doma?« je vprašal Nil, ko je izročil kuharju zelenjavo in sadje. »Rad bi govoril z njim glede vinogradov.«

»Ni ga,« je rekla Levkipa. »Zdaj prisostvuje igram ob reki Iliisu, toda ostani zdaj tu pri veselici in zvečer boš lahko z njim govoril.«

Čas odhoda je prišel. Levkipa, njeni otroci in sužnji so zapustili hišo in se napotili proti Akropoli.

Panatejska procesija se je pričela v lončarski četrti blizu Svetih vrat, kjer so se zbrali vsi oni, ki so se udeležili povorke. Na čelu so šli svečeniki, čestitljivi starčki, ki so mahali z oljčnimi vejami; za njimi so korakali sijajni vojniki, oboroženi s sulicami in ščiti, ter mladi in lepi Atenci, zmagovalci na atletskih igrah: v streljanju z lokom, metanju kopja, borenju in teku. Srčkani otroci v belih tunikah so posipali cvetje vrtnic na Sveto cesto; za njimi so šle deklice plemenitih staršev, ki so nosile na glavi s cveticami okrašene košarice, v katerih je bilo potrebno orodje za daritev. Med temi je

bila Evharita, vsa resna in ponosna... Mimo je korakala skupina ljubkih deklic, ki so jih gledalci navdušeno pozdravljali.

In glej lepo ladjo s tremi vrstami vesel, ki jo pomikajo na kolesih v povorki! Na njenem jamboru je vezena tenčica za boginjo. Pred ladjo so igralci na flavto, igralci na liro in plesalke.

Zadaj se pomika dolga vrsta daritvenih svečnikov in živali, volov in ovac, ki bodo kmalu žrtvovane na Paladinem oltarju, in končno narod v prazničnem odelu — radosten in navdušen.

(Dalje.)

VLADO KLEMENČIČ:

Naša meja.

Oglej na zemljevid severozapadne Jugoslavije! Rdečo črto so potegnili po vrhu Karavank. Na Triglavu so jo zaokrožili proti jugu mimo Idrije, Postojne, čez Snežnik do Reke — kraljice Kvarnera. Ta rdeča črta nas deli od naših bratov Korošcev in Primorčev. To je meja med državami, ni pa meja med našimi srci in srci naših rojakov tam preko, zakaj mi ne moremo in nočemo pozabiti naših ljudi, ki so ostali pod tujimi, neprijaznimi vladami. Mi se jih spominjamo v vsakem veselem ali žalostnem trenutku in komaj čakamo, kdaj nam jih povrne mogočna usoda. Saj oni so del nas samih. Brez njih nismo celota. In to drugače ne more biti, ker smo Slovenci po materi in po Bogu.

Zato veš, da črta, ki je razdvojila Slovence, ni pravično potegnjena. Potegni jo v mislih nad Gosposvetskim poljem, Celovcem in Beljakom, upogni jo potem proti jugu vzdolž Soče do morja, toda pazi, da ne izпустиš Rezijanov in Bricev, ki so naseljeni še onstran te reke.

To je naša meja!

Pred domačo hišo.

*Pred domačo hišo
moje ljube znanke
ptice se mude:*

*Vrabci zviči, leni
in sinice male;
sneg jih je privedel.*

*Ko pogledam zjutraj
skozi hišna vrata,
svoje ptice vidim.*

*Čivkajo, skakljajo,
prošnjo govorijo:
»Daj nam malo kruha!«*

*Vzamem košček kruha,
pticam nadrobim ga
in se veselim...*

Lado Jeršè.

KAREL ŠTRBENK:

Jure.

Žaloigra otroka v treh dejanjih.

II. DEJANJE.

Gozd kakor v prvem dejanju.

Jože (*priteče na oder, v roki ima jabolka, eno jé*): Tako dobra so ta jabolka, samo bojim se, da me kdo ne zasači. Sosedov stric je hud mož in če zve, da sem bil na njegovem vrtu — gorje mi. A kako naj ve, kdo jih je trgjal? Jure jih je — saj on ne bo nič ugovarjal — Jure, Jure, ti si velik zlobnež! (*Hudomušno se nasmeje in sede ob znamenju. Zatopljen je v svoje misli, sedi in je jabolka.*)

Marija (*vstopi in opazuje Jožeta*): No, Jože — tako mnogo jabolk imaš. Kje si jih dobil? Daj, prosim, meni eno!

Jože: Tebi dam, a drugemu nikomur. Dobil sem jih v dar in rad jih imam! (*Pomoli jabolko Mariji.*)

Marija (*ogleduje jabolko*): Saj to so jabolka z vrta sosedovega strica — poznam jih! Tista jablana, ki raste ob poti — nočem teh jabolk. Kar sam jih jej! Ukradena so!

Jože: Niso ukradena in tudi stričeva niso; jaz jih nisem vzel, dobil sem jih.

Marija: Jože, Jože, greh si storil in zato boš kaznovan!

Jože: Jaz jih nisem vzel — in zato ne bom kaznovan. Kaj tebi mari — jaz vem, kdo je obral stričevo jablano, videl sem ga, kako je bežal, a nisem nikomur tega povedal.

Marija: Kdo je bil? Povej meni!

Jože: Jure!

Marija: Ne, Jure jih ni! Jože, zopet lažeš! Jure jih ni, on se boji sosedovega strica in Polone in mojega očeta. — Zakaj si zloben?

Jože: Jure jih je. Videl sem ga, kako je skočil čez ograjo na vrt in potresel jablano. Rdeča jabolka so padala kot dež na tla. Vseh ni mogel pobrati, pa jih je pustil nekaj na tleh — in te sem jaz pobral. Vidiš, tako jel!

Marija: Ne verujem ti, Jože — poznam te, vedno si tak. Veš, ko si tedaj ubil šipo — metal si kamenje — vsi smo te videli, pa si isto rekel, in ubogi Jure je bil tepen po nedolžnem namesto tebe. Jure je sirota, ki nima nikogar. Če bi ti ne imel matere in očeta, tudi tebi bi se slabo godilo. Sedaj imaš vsega, a on nima ničesar; stara Polona pa je zlobna — veš, kako se je bojim, a on je vedno pri njej. Mora nositi drva, tako mnogo drv ji je že nanosil in težke butare si prti na rame. Ti jih ne bi nikoli prenašal, in vedno je lačen. Polona mu da tako malo jesti. Glej, Jože, sedaj ga pa ti dolžiš.

Jože: Jaz nisem vzel jabolka, ampak Jure jih je — zato najbrže, ko mu da Polona tako malo jesti, pa je vzel. (*Spusti jabolka na tla.*)

Jure (*pride s povezano butaro na rami in jo položi ob strani odra, da si malo oddahne.*)

Marija (*stopi k njemu*): Ali ti je vroče, Jure? Težko si nesel tako veliko butaro. Kje si nabral drv?

Jure (*gleda predse in molči trenutek*): Tu v gozdu sem pobiral dračje, da ga ponese domov. Tako težka je butara — moram se nekoliko oddehniti.

Marija: Jaz vem, Jure, kje rastejo jagode — pojdi z mano, na trgava jih — lepe rdeče so in mnogo jih je. Butaro pusti ležati kar tu — nihče se je ne bo dotaknil. (*Odide in Jure za njo.*)

Jože (*sam*): Jure, le čakaj! Jure — petelinje hlače nosi in ničesar nima in jabolka je kradel! Jaz ti že pokažem! (*Stopi k butari, jo razveže in razmeče.*) Tako, sedaj zopet pobiraj in veži! Jaz ti že pokažem. In k sosedovemu stricu pojdem in k županu in povem, da je kradel jabolka.

(*Na oder prihajajo otroci. Veselo so razpoloženi in skakljaje prihajajo. Med njimi je tudi Marjan.*)

Marjan: Jože, kje je Marija? Ali je ni bilo tu? Rekla mi je, da pride sem.

Jože: Šla je nabirat jagod z Juretom.

Marjan: Ali je Jure tudi v gozdu? Gotovo je prišel po drva.

Jože: Ne vem. — Kdo hoče jabolka? Jure jih je naklatil na stričevem vrtu in jih je pustil tam. Niso njegova, lahko mu jih pojemo, ker jih je ukradel.

Marjan: Ne, nihče jih ne sme jesti, ker so ukradena. Kdor vzame ukradeno blago, je sam deležen tatvine. Pustimo jabolka v miru! Kdor jih je vzel, ta je napravil greh in se bo moral pokoriti zanj. A da jih je vzel Jure, to je čudno, ker Jure še ni nikoli ničesar vzel.

Jože: Pa jih je! Jaz sem ga videl. Skočil je čez plot na vrt in je oklatil skoro vso jablano. Potem jih je prinesel sem, da ga ne bi nihče videl, ko jih bo jedel. Jaz sem ga dobil tu, nakar jih je pustil, ker ve, da bo kaznovan.

Marjan: Jure je bil gotovo lačen, a ne bi bil smel storiti tega, četudi je bil lačen.

Otroci: Gotovo je bil lačen, a kradel je vendar. Jure je tat!

Jože: Da, Jure je tat! Ne sme k nam!

Marjan: Da, Jure je ukradel in ne bi smel. Če je lačen, naj prosil!

Jože: Kaj Jure! Igrajmo se rajši! Čakajte, jaz stečem domov in prinesem žogo. Hočemo se žogati. (*Odide.*)

(*Dalje.*)

F. POLK. IN ZABAVA

Zastavica v podobah.

Priobčil *Fr. Rojec.*

Kam je izginil klobuk?

Rešitev in imena rešilcev priobčimo v prihodnji številki.

Nove razglednice.

V založbi Učiteljske tiskarne so izšle nove razglednice, ki so delo našega akademičnega slikarja Maksima Gasparija. Gasparijevi motivi so postali pri nas splošno priljubljeni. Serija šestih razglednic, ki je pravkar izšla, predstavlja naše narodne motive: Slovenka, Lepa Vida, Mlada Breda, pomlad, Slovenec in kmetska svatba. Razglednice so okusno izdelane v lepem barvnem tisku, ki ga je Učiteljska tiskarna brezhibno izvedla. Pestre barve, ki se harmonično skladajo, zbujejo prijetno pozornost in ugodno učinkujejo tudi na oko pri pogledu na vso serijo. — Umetniški izdelek te serije je pravi vrstnik serije »Stara Ljubljana«, ki jo je v razglednicah izdala Učiteljska tiskarna leta 1923. — Razglednice se dobe v knjigarnah in tobakarnah in priporočamo občinstvu, da pridno sega po njih ter uporablja te domače umetniške izdelke namesto tujih razglednic. Cena seriji 6 Din.

Materina podoba.

Na Manili — otoku Filipinov — leži glavno mesto z enakim imenom ob širokem pristaniškem zalivu. V ta zaliv je vdrla l. 1898. severoameriško vojno brodyje, da bi napadlo španske ladje. Na nekem ameriškem parniku je bilo dano povelje: »Pripravljeni na boj!« Neki ladijski dečak je hitro hotel stopiti v vrsto. Še

je imel vržen jopič čez ramo. V naglici mu je jopič odletel preko roba ladje.

»Ali smem potegniti jopič iz vode?« je vprašal mladi mornar najbližjega predstojnika. Odgovor se je glasil nikalno. Vkljub temu je skočil mladenič v morje, je ujel jopič, splezal po vrvi navzgor in je zopet zavzel svoj prostor v vrsti med moštvom. Toda njegovo nepokorščino so opazili.

Vnel se je boj, Američani so zmagali. Nepokorni mladenič pa je bil po dobljeni bitki postavljen pred vojno sodišče in obsojen na več let ječe. Preden je bila trda sodba izvršena, jo je moral potrditi poveljnik vojnih ladij. Ko je prečital obsodbo nad ladijskim dečakom, je rekel osiveli častnik: »Po starosti še skoro deček! Privedite ga sem!«

Mladeniča so privedli pred admirala. »Zakaj si prestopil določno dano prepoved?« je vprašal admiral. Mladenič je potegnili iz notranjega žepa svojega jopiča podobo in jo pokazal z boječimi besedami: »Moja mati!«

Stari vojščak je takoj razumel, da hoče mladič reči: »To podobo sem moral rešiti iz valov; brez nje ne morem živeti.«

Ko je visoki oficir opazoval materino sliko, je začutil solzo v očesu. Prijel je mladeniča za roko, ga poljubil na lice in rekel: »Sin, ki za podobo svoje matere zastavi svoje življenje, ga bo tudi zvesto zastavil za domovino. Kazen za prestopke ti je odpuščen!«

Rešitev križanke v številu 3.

Prav so jo rešili: Dušan Dernovšek, Sv. Barbara v Slov. gor.; Danica Zavrlova, Komenda pri Kamniku; Ivan Kladenšek, Zadobrova pri Celju (naj pazi na pravilni naslov našega lista!); Karel Zadravec, Ferdo Košar, Jurij Berglez, Fran Tanšek in Franja Rakefova, Teharje; Albin Koželj, Mokronog; Branko in Boris Kmet, Kranj; Bogdana Majerjeva, Rimske toplice; Branko Lamut, Novo mesto; Hinko Polajnar, Evgen Strmečki, Bruno Šmajdek, Evgen Betetto, Ljubljana; Dušan Dev, Kočevje; Milena Marohova, Karel Kos, Marica Deklevova, Maribor; Boris Krajnc, Dušan Kavšek, Mařenka Petrželova, Celje; Draguška Kolenčeva, Silva Janžekova, Mirna. — K rešilcem skakalnice v 3. številu: Anton Gärtner, Ljubljana. — Žreb je določil najavljeno darilo Branku Lamutu v Novem mestu. — Danes razpisujemo: Josip Korban, Iz mojih temnih dni.

Cenjeni g. Doropoljski!

Tudi jaz bi bila rada v Vašem kotičku, zato si dovljujem, da Vam pišem nekoliko vrstic.

Hodim v V. razred. Uči me gospodična učiteljica Tinčka Laznikova. Najljubša predmeta sta mi zemljepis in zgodovina. Jako rada prebiram »Zvonček«. Naročena sem šele prvo leto nanj. Prosim Vas, da uvrstite tudi moje pismo v svoj kotiček.

Vas pozdravlja

Zofija Mačkovičkova,
učenka V. r. dekl. šole v Hrastniku.

Odgovor:

Ljuba Zofija!

Najprej in najbolj boš spoznala naš narod in našo domovino, ako se boš vztrajno in z zanimanjem učila zemljepisa in zgodovine. A ne čitaj samo knjig, ki jih potrebuješ v šoli pri pouku. Izposojaj si take knjige iz šolarske knjižnice in prosiš gospodično učiteljico, da Ti tudi ona nasvetuje take primerne knjige.

Čislani gospod Doropoljski!

Že četrto leto sem naročnik vedno težko pričakovanega »Zvončka«. Do danes pa še nisem imel poguma, da bi Vam pisal. Vsa »Zvončkova« vsebina mi je jako všeč, a nadvse mi ugaja »Kocljeva osveta«.

Moja in očetova želja je, da bi šel v vojaško akademijo. Ali kaj, ko pa moram imeti za sprejem v to šolo 6.—8. gimn. razredov. Morda mi bo pa vse eno dano doseči ta cilj, če ne takoj, pa kasneje. Na vsak način bi pa rad postal hraber vojak, da bom nekoč v onih četah, ki se bodo krvavo maščevale nad Italijani in Nemci. Kaj pravite, ljubi gospod Doropoljski, ali je še dolgo do onih časov?

Ali smem upati, da me uvrstite med svoje koticarje?

Najiskreneje Vas pozdravlja in Vam kliče krepki »Zdravo!«

Ivan Drobnič

v Metliki.

Odgovor:

Ljubi Ivan!

Koliko je še do onih časov? Tega z gotovostjo ne morem povedati. Trpljenje naših bratov in sester v zasluženi zemlji je neznosno. Ako pa vedo, da mislimo nanje in da smo pripravljeni za njih osvobojenje žrtvovati vse, jim s tem trpljenje lajšamo, ker jim prižigamo prijazno luč upanja. Želim iskreno, da se izpolni Tvoje pričakovanje: bodi hraber vojak, domovini ponos in ščit!

*

Velecenjeni g. Doropoljski!

Danes Vam prvič pišem in se pridružujem Vašim koticarjem. Letos dobivam že drugo leto »Zvonček«. Hodim v III. a razred deške meščanske šole v Mariboru. Z velikim veseljem čitam planinske pripovedke, s posebno naslado sem čital o Kekcu in Bedancu. Prosim, natisnite moje pisemce v svojem kotičku.

Presrečno Vas pozdravlja

Vaš vdani

Emil Logar.

Odgovor:

Ljubi Emil!

»Zvončkove« planinske pripovedke imajo dvoje dobrih strani: prvič nas seznanjajo s pestrimi dogodki, ki se zanimivo odigravajo pred nami, drugič pa nam opisujejo lepoto in mogočnost našega planinskega sveta. Ni torej nič čudnega, da skoro vsak koticar naglaša, kako so mu všeč te pripovedke.

*

Velecenjeni g. Doropoljski!

Tudi jaz se Vam drznem pisati. »Zvonček« si naročam šele prvo leto. Povest o Kekcu mi jako ugaja. Silno rad pa prebiram pisemca Vaših koticarjev, med katere se drznem tudi jaz uvrstiti. Hodim v VI. razred osnovne šole v Dolenjem Logatcu, v kateri sem se že mnogo lepega in koristnega naučil. Tu Vam pošiljam sliko igre »Krojaček junaček«, ki smo jo igrali lansko leto. Jaz sem igral vlogo razbojnika, kakor me vidite spodaj na levi. Pa ne mislite, da sem v resnici tak razbojnik, kakor me vidite na sliki.

Sedaj Vas pa še enkrat pozdravljam in prosim, da bi me sprejeli med svoje koticarje.

Vdani Vam
Matija Mihevc.

Odgovor:

Ljubi Matija!

Bržkone si Ti oni razbojnik s strašnimi mustačami pod nosom in z odprtimi nožem v desnici. Hecajte, kar hudo Te je gledati! A ker praviš sam, da v resnici nisi tako silen človek, nimam kar nič strahu niti pred živimi niti pred slikanim Matijo. Tvoja moč se naj izkaže tedaj, ko pride Tvoj god in bo treba razbijati led. Saj menda veš, da

sveti Matija
led razbija.
Če ga pa ni,
ga naredi.

*

Velecenjeni gospod Doropoljski!

Danes Vam prvič pišem. Naročena sem na »Zvonček«, ki ga dobivam od gospoda šolskega upravitelja. Jako mi ugaja povest o naši Jelici, posebno pa še Vaš koticček. Prosim, da priobčite moje pisemce v svojem koticčku. Ako dovolite, Vam pišem drugič še več.

S spoštovanjem!

Lidija Primožičeva,
učenka IV. b razreda, Ziri.

Odgovor:

Ljuba Lidija!

Žiri je letošnja povodenj hudo prizadela. Provročila je veliko škodo. Ali nam ne bi povedala kaj več o tej vremenski katastrofi? To ne bi utešilo samo naše radovednosti, temveč bi tudi poglobilo naše občutovanje in dvignilo našo bratsko pomoč.

*

Cenjeni g. Doropoljski!

V vsakem »Zvončku« sem videla dokaj lepih pisemc, ki Vam jih pišejo »Zvončkarji« iz vse Slovenije. Tudi jaz bi bila rada med njimi. Zato Vas prosim, da objavite tudi moje pismo. Obiskujem V. razred osnovne šole v Šent Ilju v Slov. gor. »Zvonček« dobivam že dve leti. Najbolj mi pa ugaja povest o Kekcu. V našem razredu je mnogo »Zvončkarjev«. Vsi jako težko pričakujemo, kdaj bo g. učitelj prinesel prihodnjo številko. Vsi z veseljem sežemo po njem in ga s slastjo prečitamo. Imamo tudi jako pridnega g. učitelja, ki se piše Anton Šeško in ki nam časih pripoveduje druge lepe povesti. Tudi drugi moji součenci bi Vam radi kaj pisali, pa se Vam ne upajo.

Pozdravlja Vas

vdana
Mimika Kapunova.

Odgovor:

Ljuba Mimika!

Kakšni junaki pa ste v Šent Ilju, da se ne upate pisati meni, skromnemu gospodarju skromnega koticčka? In posebno v Šent Ilju, kjer mora biti vsak junak od pete do temena! — Lepo se mi vidi, da hvališ svojega gospoda učitelja; sedaj bi bilo še potrebno, da gospod učitelj pohvali Tebe!

*

KOTIČKOV ZABAVNIK.

Mladi risar.

Priobčil Fr. Zagorc.

„Zvonček“, XX. letnik, nevezan 30 Din, v navadni vezbi 45 Din
„Zvonček“, XXI. letnik, nevezan 30 Din, v navadni vezbi 45 Din
„Zvonček“, XXII. letnik, nevezan 30 Din, v navadni vezbi 45 Din
„Zvonček“, XXV. letnik, nevezan 30 Din, v navadni vezbi 45 Din
„Zvonček“, XXVI. letnik, nevezan 30 Din, v navadni vezbi 45 Din
Letnikov, ki niso tu navedeni, ni več v zalogi

In zadnji glasi ti mi bojo:
Bog čuvaj domovino mojo!

KUPUJTE IN ČITAJTE MLADINSKE SPISE

◀ KI JIH IZDAJA ▶

**DRUŠTVO ZA ZGRADBO UČITELJ-
SKEGA KONVIKTA V LJUBLJANI**

Zahtevajte cenike, ki jih dobite brezplačno
NAROČILA SPREJEMA IN TOČNO IZVRŠUJE

**KNJIGARNA
UČITELJSKE TISKARNE
V LJUBLJANI, Frančiškanska ulica št. 6**

MLADINI PRIPOROČAMO NASTOPNE KNJIGE PO ZNIŽANIH CENAH:

- Baukart: *Marko Senjanin, slovenski Robinson*. Vez. Din 12.—.
- Dimnik: *Kralj Peter I.* Vez. Din 18.—.
- Dimnik: *Kralj Aleksander I.* Vez. Din 30.—.
- Erjavec: *Afriške narodne pripovedke*. Vez. Din 20.—.
- Erjavec: *Kitajske narodne pripovedke*. Vez. Din 20.—.
- Erjavec: *Srbske narodne pripovedke*. Vez. Din 22.—.
- Erjavec-Flere: *Fran Erjavec, izbrani spisi za mladino*. Vez. Din 40.—.
- Erjavec-Flere: *Fran Levstik, izbrani spisi za mladino*. Broš. Din 18.—, vez. Din 26.—.
- Erjavec-Flere: *Matija Valjavec, izbrani spisi za mladino*. Vez. Din 36.—.
- Erjavec-Flere: *Josip Stritar, izbrani spisi za mladino*. Vez. Din 46.—.
- Erjavec-Flere: *Simon Jenko, izbrani spisi za mladino*. Vez. Din 28.—.
- Erjavec-Flere: *A. M. Slomšek, izbrani spisi za mladino*. Vez. Din 40.—.
- Erjavec-Flere: *J. Kersnik, izbrani spisi za mladino*. Vez. Din 46.—.
- Ewald-Holeček: *Matj narava pripoveduje*. Vez. Din 26.—.
- Ewald-Holeček: *Tiho jezero in druge povesti*. Vez. Din 26.—.
- Flere: *Babica pripoveduje*. Vez. Din 10.—.
- Flere: *Slike iz živalstva*. Vez. Din 24.—.
- Flere: *Pripovedne slovenske narodne pesmi*. Vez. Din 24.—.
- Gangl: *Zbrani spisi*. II., V. in VI. zv. vez. Din 10.—, eleg. vez. Din 12.—, VII. zv. vez. Din 18.—, eleg. vez. Din 20.—. (Ostali zvezki so v II. natisku.)
- T. Gaspari in P. Košir: *Sijaj, sijaj, solncecel* (Zbirka koroških popevk.) Din 8.—.
- Karaffat Jan - Dr. Bradač: *Kresničice*. Vez. Din 18.—.
- Manica Komanova: *Narodne pravljice in legende*. Din 16.—.
- Korban: *Vitomilova železnica*. Vez. Din 14.—.
- Kosem: *Ej prijateljčki*. Vez. Din 14.—.
- Lah: *Češke pravljice*. Vez. Din 12.
- Mišjakov Julček: *Zbrani spisi*. VI. zvez. (Drugi zvezki so razprodani.) Vez. Din 10.—.
- Möderndorfer Vinko: *Narodne pripovedke iz Mežiške doline*. Eleg. vezano Din 24.—.
- B. Račič: *Belokranjske otroške pesmi*. Vez. Din 8.—.
- Rape: *Mladini*. II., III., IV., V., VI. zvezek. Vez. Din 10.—, eleg. vez. Din 12.—, VII. zvezek Din 12.—, VIII. zvezek Din 15.—.
- Rape: *Tisoč in ena noč*. Vez. Din 28.—.
- Ribičič: *Vsem dobrim*. Vez. Din 10.
- V. Rihla-Karel Pribil: *Povest o svatbi kralja Jana*. Vez. Din 16.
- Robida: *Da ste mi zdravi, dragi otroci!* Broš. Din 3.—.
- Šilih: *Nekoč je bilo jezero*. Vez. Din 24.—.
- Tille-Pribil: *V kraljestvu sanj*. Broš. Din 6.—.
- Trošt: *Moja setev*. I. in II. a Din 10.—.
- Waštetova: *Mejaši, povest iz davnih dni*. Vez. Din 24.—.
- Zbašnik: *Drobne pesmi*. Vez. Din 8.—.

VSE TE KNJIGE KAKOR TUDI KNJIGE DRUGIH

ZALOŽB SE DOBE V

KNJIGARNI

UČITELJSKE TISKARNE

V LJUBLJANI

Franciškinska ulica št. 6.